

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

28 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Ireneusz Kunicki

SSN Ewa Stefańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 kwietnia 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R.R. i M.O.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 7 kwietnia 2023 r., V ACa 565/22,

w sprawie z powództwa R.R. i M.O.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie nieważności umowy i zapłatę, ewentualnie o ustalenie częściowej

bezskuteczności umowy i zapłatę,

I. uchyla zaskarżony wyrok:

1) w punkcie I w podpunkcie 1 lit. a w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny, zmieniając częściowo wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 27 stycznia 2022 r., II C 338/20, oddalił powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od 22 marca 2022 r. do dnia zapłaty od zasądzonych na rzecz R.R. kwot 202 651,04 zł i 72 074,30 CHF, a także zastrzegł na rzecz Banku prawo zatrzymania;

2) w punkcie I w podpunkcie 1 lit. b w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny, zmieniając częściowo wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 27 stycznia 2022 r., II C 338/20, oddalił powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od 22 marca 2022 r. do dnia zapłaty od zasądzonych na rzecz M.O. kwot 202 651,04 zł i 72 074,30 CHF, a także zastrzegł na rzecz Banku prawo zatrzymania

i w tym zakresie oddała apelację pozwanego;

II. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz R.R. i M.O. po 5900 zł zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu wyroku do dnia zapłaty.

Ireneusz Kunicki
(E.M.)

Marcin Krajewski

Ewa Stefańska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 stycznia 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa kredytu zawarta między powodami a pozwanym jest nieważna (punkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powodów 405 302,09 zł i 144 148,60 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 9 listopada 2021 r. do dnia zapłaty (punkt II) oraz rozstrzygnął o kosztach procesu (punkt III).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 19 kwietnia 2007 r. powodowie zawarli z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny indeksowany kursem franka szwajcarskiego w wysokości 1 113 536 zł. Wyplacona w złotych kwota kredytu miała zostać przeliczona na franki według kursu kupna franka szwajcarskiego zgodnie z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu (§ 2 ust. 2). Na podstawie § 7 ust. 1 umowy kredytobiorcy zobowiązali się spłacić kwotę kredytu w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży franka

szwajcarskiego obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z tabelą kursów walut obcych pozwanego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał za niedopuszczalne postanowienia umowy dające bankowi prawo do jednostronnego wyznaczania obciążeń konsumentów z odwołaniem do tabeli kursu walut banku. Zdaniem Sądu dokładne określenie treści świadczenia albo przesłanek pozwalających na dokładne określenie świadczenia warunkuje powstanie ważnego zobowiązania. W ocenie Sądu Okręgowego strony nie określiły w umowie głównych świadczeń stron, co pozostawało w sprzeczności z naturą stosunku umowy kredytu. W rezultacie uznał, że umowa kredytu jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. z powodu jej sprzeczności z art. 353¹ k.c., a także z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, gdyż pozwany zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy, niezgodny z prawem, zysk pochodzący z dokonywania przeliczeń waluty w sposób dowolny przez samego pozwanego. Ponadto Sąd pierwszej instancji uznał postanowienia przyznające pozwanemu prawo jednostronnego ustalania wysokości salda kredytu oraz wysokości rat kredytu za abuzywne na podstawie art. 385¹ § 1 k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego nieważność umowy przesądza, że wszelkie świadczenia uiszczone przez powodów na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy były świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 i 2 k.c. Mając to na względzie, Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów odpowiednie kwoty z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 9 listopada 2021 r., tj. od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu pisma procesowego ostatecznie zmieniającego powództwo, do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 7 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji pozwanego, zmienił częściowo wyrok Sądu Okręgowego w punkcie II w ten tylko sposób, że oddalił powództwo R.R. ponad kwoty 202 651,04 zł i 72 074,30 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 listopada do 21 marca 2022 r., zastrzegając, że zapłata tych kwot z odsetkami na rzecz R.R. przez pozwanego nastąpi za jednoczesnym zaofiarowaniem przez powoda na rzecz pozwanego kwoty 556 768 zł lub zabezpieczeniem roszczenia o jej zwrot (punkt I podpunkt 1 litera a), oraz oddalił powództwo M.O. ponad kwoty 202 651,04 zł i 72 074,30 CHF z

ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 listopada 2021 r. do 21 marca 2022 r., zastrzegając, że zapłata tych kwot na rzecz M.O. przez pozwanego nastąpi za jednoczesnym zaofiarowaniem przez powódkę na rzecz pozwanego kwoty 556 768 zł lub zabezpieczeniem roszczenia o jej zwrot (punkt I podpunkt 1 litera b). Sąd Apelacyjny zmienił również ujęte w punkcie III wyroku Sądu Okręgowego rozstrzygnięcie o kosztach procesu (punkt I podpunkt 2) oraz oddalił apelację pozwanego w pozostałej części (punkt II), a także orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt III).

Sąd drugiej instancji podzielił w znacznej mierze ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. W szczególności zgodził się, że postanowienia umowy przyznające bankowi prawo do jednostronnego wyznaczania obciążeń konsumentów z odwołaniem do tabeli kursu walut banku mają abuzywny charakter, przy czym podkreślił, że o ich abuzywności przesądza również niedostateczne pouczenie konsumentów przez bank o ryzyku kursowym wynikającym z powiązania świadczeń w złotym z walutą obcą. Odmienne niż Sąd pierwszej instancji Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepisy art. 385¹ i n. k.c. stanowią *lex specialis* wobec przepisów ogólnych o nieważności czynności prawnych. Uznał też, że wyeliminowanie z umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej klauzul przeliczeniowych powoduje, iż nie jest możliwe określenie wysokości rozmiaru świadczeń kredytobiorców. W rezultacie brakuje konsensu w zakresie głównych świadczeń stron, co powoduje „upadek” umowy.

W dalszej kolejności Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w chwili zamknięcia rozprawy przez Sądem pierwszej instancji powodowie nie byli już małżeństwem, a więc nie pozostawali we wspólności ustawowej małżeńskiej. Zatem – zdaniem Sądu drugiej instancji – Sąd Okręgowy nieprawidłowo zastosował art. 35 k.r.o., którego naruszenie Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę z urzędu, w granicach zaskarżenia. Powołując się na oświadczenie pełnomocnika powodów, który w toku postępowania wskazał, że powodowie spłacali kredytu po połowie, Sąd drugiej instancji uznał, iż na rzecz każdego z powodów powinna zostać zasądzona ½ sumy dokonanych spłat, czyli 202 651,04 zł i 72 074,30 CHF z ustawowym odsetkami za opóźnienie od 9 listopada 2021 r.

Ponadto Sąd drugiej instancji uwzględnił podniesiony przez pozwanego w toku postępowania apelacyjnego zarzut zatrzymania kwoty 1 113 536 zł stanowiącej równowartość wypłaconej powodom kwoty kredytu. Z powołaniem się na art. 379 §1 k.c., w związku z podzielnością tej kwoty, uznał, że wobec każdego z powodów prawo zatrzymania dotyczy $\frac{1}{2}$ kwoty wypłaconego kredytu, czyli 556 768 zł. Mając na względzie, że oświadczenie o skorzystaniu przez pozwanego z prawa zatrzymania zostało doręczone powodom 22 marca 2022 r., oraz „hamujący” charakter zarzutu zatrzymania, powodujący ustanie stanu opóźnienia w zwrocie nienależnego świadczenia, Sąd drugiej instancji uwzględnił apelację pozwanego w zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych za opóźnienie i oddalił powództwo o ich zasądzenie od 22 marca 2022 r. do dnia zapłaty.

Powodowie wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie punktu I podpunktu 1 litery a i punktu I podpunktu 1 litery b, uwzględniających zarzut zatrzymania.

W skardze powodowie zarzucili naruszenie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. oraz art. 481 § 1-2⁴ k.c. przez uznanie, że stronie umowy kredytu przysługuje prawo zatrzymania, mimo że dysponuje ona zarzutem potrącenia, co doprowadziło do przyjęcia, że odsetki ustawowe za opóźnienie należą się powodom jako dłużnikom-retencjonistom jedynie do dnia złożenia oświadczenia przez pozwanego o skorzystaniu z prawa zatrzymania i – w rezultacie – do zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie jedynie za okres od 9 listopada do 21 marca 2022 r.

Skarżący wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie zgodnie z powództwem przez zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od 9 listopada 2021 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania kasacyjnego w wysokości dwukrotności przepisanej stawki minimalnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł m.in. o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wobec zasadności jedyne go zgłoszonego zarzutu skarga kasacyjna podlegała uwzględnieniu. Zarzut ten dotyczył dwóch powiązanych ze sobą kwestii – rozstrzygnięcie w przedmiocie dopuszczalności podniesienia przez pozwanego zarzutu zatrzymania determinuje bowiem rozstrzygnięcie w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie.

W pierwszej kolejności należało zatem odnieść się do możliwości podniesienia przez bank zarzutu zatrzymania wypłaconej nienależnie kwoty kredytu. Na tym tle należy wskazać, że w uchwale składu siedmiu sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25), Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony. W orzeczeniu tym Sąd stwierdził, iż w sytuacji, gdy obie strony są zobowiązane do wzajemnego spełnienia (zwrotu) świadczeń pieniężnych, prawo zatrzymania nie przysługuje z uwagi na fakt, że w Kodeksie cywilnym przewidziano instytucję intensywniej chroniącą interes stron, tj. potrącenie (art. 498 i n. k.c.).

Z kolei w uchwale składu siedmiu sędziów z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 (OSNC 2025, nr 11, poz. 98), Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. art. 497 k.c. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela zajęte w przywołanej uchwale stanowisko, co oznacza, że powołanie się przez bank na prawo zatrzymania w niniejszej sprawie nie było możliwe. Podstawowym argumentem na rzecz tej tezy jest to, że umowa kredytu nie jest umową wzajemną, a prawo zatrzymania na podstawie art. 497 w zw. z art. 496 k.c. przysługuje wyłącznie w razie nieważności lub rozwiązania umowy wzajemnej.

Jedynie na marginesie należy wskazać, że wykluczenie możliwości powoływania się przez bank na prawo zatrzymania w okolicznościach niniejszej sprawy pozostaje w zgodzie z postanowieniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 8 maja 2024 r., C-424/22, w którym TSUE uznał, że art. 6 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie powołaniu się przez instytucję bankową na prawo zatrzymania w sporze z konsumentem żądającym stwierdzenia

nieważności umowy kredytu hipotecznego. Wymieniona dyrektywa nie stanowi wprawdzie bezpośrednio podstawy uregulowania stosunku prawnego stron, jednak należy preferować taki rezultat interpretacji prawa polskiego, który jest zgodny z dyrektywą, o ile osiągnięcie tego rezultatu jest możliwe w ramach ogólnie przyjętych metod wykładni. Wykładnia wynikająca z uchwały składu siedmiu sędziów SN z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, dowiodła istnienia takiej możliwości.

W związku z powyższym wskazać należy również, że nie podlegał uwzględnieniu złożony przez powodów w toku postępowania kasacyjnego wniosek o skierowanie pytania prejudycjalnego do TSUE. Treść tego pytania nie pozostawała w związku z zarzutami skargi kasacyjnej, a kwestię dopuszczalności stosowania prawa zatrzymania przez banki w tzw. sprawach frankowych należy uznać za dostatecznie wyjaśnioną.

Mając na względzie, że pozwany nie był władny skutecznie skorzystać z prawa zatrzymania, nie można uznać, iż od dnia doręczenia powodom oświadczenia pozwanego o skorzystaniu z zarzutu zatrzymania, tj. 22 marca 2022 r., doszło do ustania stanu opóźnienia w zwrocie przez pozwanego nienależnego świadczenia i do zahamowania naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie. W rezultacie odsetki ustawowe za opóźnienie w zwrocie nienależnego świadczenia należą się powodom od 9 listopada 2021 r. do dnia zapłaty.

Wobec oczywistej zasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego oraz zgłoszonego przez skarżących wniosku o orzeczenie reformatoryjne Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w zaskarżonej części i w tym zakresie, na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c., oddalił apelację pozwanego.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹, 3 i 4 w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, uwzględniając uiszczoną opłatę od skargi kasacyjnej. Odrębne zasądzenie kosztów na rzecz R.R. i M.O. było skutkiem uznania ich za współuczestników formalnych, co skutkowało koniecznością odrębnego ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia w stosunku do każdego z nich (wynoszącą 50% wartości podanej w skardze).

Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku o zasądzenie kosztów w wysokości dwukrotności stawki minimalnej, gdyż nie zachodziła żadna ze wskazanych w § 15 ust. 3 wspomnianego rozporządzenia przesłanek, która by to uzasadniała.

Ireneusz Kunicki

Marcin Krajewski

Ewa Stefańska

(E.M.)

[SOP]